

INFLATSIYA VA INFLATSIYAGA QARSHI SIYOSAT

Urinboyeva Yulduz Pirnazarovna

.f.f.dok., dotsent

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Abdusattorov Shaxriyor O'tkir o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada inflatsiyaning mohiyati, uning iqtisodiyotga ta'siri va inflatsiyaga qarshi siyosat usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, inflatsiyaning asosiy sabablari, uning turlari hamda davlat tomonidan qo'llaniladigan asosiy choralar tahlil qilinadi. O'zbekiston misolida inflatsion jarayonlar va ularga qarshi kurash strategiyalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: inflatsiya, pul-kredit siyosati, fiskal siyosat, narxlar barqarorligi, iqtisodiy o'sish.

Annotation: This article examines the essence of inflation, its impact on the economy, and the methods of anti-inflation policy. It also analyzes the main causes of inflation, its types, and the key measures implemented by the state. Inflationary processes and strategies to combat them are considered using the example of Uzbekistan.

Keywords: inflation, monetary policy, fiscal policy, price stability, economic growth.

Kirish

Inflatsiya – bu umumiy narxlar darajasining uzoq muddat davomida o'sishi natijasida pulning qadrsizlanish jarayoni. Ushbu jarayon iqtisodiyotning muhim

ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, uning boshqarilishi mamlakat iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Inflatsiyaning Sabablari va Turlari

- Inflatsiya intensivligi va iqtisodiyotga ta'sir darajasiga qarab turlicha bo'lishi mumkin:

- **Mo'tadil inflyatsiya, yillik 6% gacha.** Bunday inflyatsiya iste'molchilar va tadbirkorlar uchun qulay bo'lib, iqtisodiyotning rivojlanishiga imkon beradi. Ko'pgina mamlakatlar inflyatsiyani shunday darajada saqlashga harakat qilishadi.

Tezlashgan inflatsiya – narxlarning yiliga 10-50% oralig'ida oshishi, bu holat iqtisodiy barqarorlikni buzadi va investitsiyaviy muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

- **Giperinflyatsiya.** Narxlar yuzlab va minglab foizlarga oshadi, ayniqsa og'ir holatlarda odamlar puldan voz kechib, barterga o'tishadi. Odatda, giperinflyatsiya og'ir inqirozlar va urushlar davrida yuzaga keladi.

- Inflatsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari quyidagicha namoyon bo'ladi:
- Aholining real daromadlarining pasayishi.
- Jamg'armalarning qadrsizlanishi.
- Ishlab chiqarish hajmining qisqarishi va ishsizlikning ortishi.
- Mamlakatning investitsion jozibadorligining pasayishi.
- Moliyaviy tizimdagi barqarorsizlik va kredit stavkalarining oshishi.

Inflatsiya iqtisodiyotga turli yo'llar bilan ta'sir qiladi. Uning ijobiy va salbiy jihatlari mavjud. Ijobiy jihatlaridan biri iqtisodiy faollikni rag'batlantirish bo'lsa, salbiy jihatlaridan biri aholi turmush darajasining pasayishi, investitsion faollikning susayishi va iqtisodiy noaniqliklarning ortishidir.

Davlat inflatsiyani boshqarish uchun quyidagi asosiy iqtisodiy vositalardan foydalanadi:

- ♦ Pul-kredit siyosati Markaziy bank tomonidan amalga oshiriladigan choralardan iborat bo'lib, inflatsiyani tartibga solishning eng asosiy usuli hisoblanadi. Quyidagi vositalar qo'llaniladi:

- ♦ **Diskont stavkasini oshirish** – Markaziy bank tomonidan asosiy foiz stavkasining oshirilishi natijasida kreditlarning qimmatlashi va pul massasining kamayishi ta'minlanadi.

- ♦ **Pul emissiyasini cheklash** – muomaladagi ortiqcha pul miqdorini kamaytirish orqali inflyatsiyani jilovlash.

- ♦ **Bank rezerv normativlarini oshirish** – tijorat banklarining majburiy zahiralarini oshirish orqali iqtisodiyotga chiqarilayotgan kredit miqdorini kamaytirish.

♦ **Ochiq bozor operatsiyalari** – Markaziy bank tomonidan obligatsiyalar sotib olish yoki sotish orqali pul massasini tartibga solish.

Davlatning fiskal siyosati ham inflatsiyaga qarshi kurashda muhim vosita bo'lib, quyidagi choralarni o'z ichiga oladi:

- **Davlat xarajatlarini kamaytirish** – budget taqchilligini kamaytirish orqali pul massasini cheklash.
- **Soliq siyosatini takomillashtirish** – soliqlarni oshirish orqali iste'molni kamaytirish va ortiqcha talabning oldini olish.
- **Ijtimoiy to'lovlarni muvozanatlash** – aholining real daromadlarini himoya qilish maqsadida maqsadli yordam dasturlarini joriy etish.

O'zbekiston Markaziy banki inflatsiyani boshqarish maqsadida quyidagi choralarni amalga oshirmoqda:

- Pul-kredit siyosatini qat'iy nazorat qilish;
- Bank sektorining barqarorligini ta'minlash;
- Investitsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish.

Bundan tashqari, davlat tomonidan aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga qaratilgan islohotlar olib borilmoqda.

Xulosa

Inflatsiya – har qanday mamlakat iqtisodiyoti uchun muhim muammolardan biri bo'lib, uning oqibatlari aholi turmush darajasi, investitsion muhit va iqtisodiy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada inflatsiyaning asosiy sabablari, turlari va unga qarshi qo'llaniladigan siyosiy vositalar tahlil qilindi. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan pul-kredit va fiskal siyosatlar inflatsiyani nazorat qilishda muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonda ham inflatsiyaga qarshi kompleks choralar qo'llanilib, Markaziy bank tomonidan pul-kredit siyosati takomillashtirilmoqda, budget taqchilligini kamaytirish va investitsion muhitni yaxshilashga e'tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, inflatsiyaning uzoq muddatli barqarorlashtirilishi uchun ishlab chiqarish hajmini

oshirish, eksport-import muvozanatini ta'minlash va ichki bozor raqobatbardoshligini kuchaytirish zarur.

Kelajakda inflatsiyaga qarshi samarali kurashish uchun davlat siyosati barqaror makroiqtisodiy muhit yaratishga, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga va aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirishga qaratilishi lozim. Shuningdek, xalqaro tajribadan foydalanish, innovatsion iqtisodiy yondashuvlarni qo'llash va islohotlarni tizimli ravishda amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mishkin F. S. *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson, 2021.
2. Samuelson P. A., Nordhaus W. D. *Economics*. McGraw-Hill Education, 2019.
3. Dornbusch R., Fischer S., Startz R. *Macroeconomics*. McGraw-Hill Education, 2017.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti: www.cbu.uz
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi rasmiy sayti: www.stat.uz
6. Krugman P., Wells R. *Macroeconomics*. Worth Publishers, 2018.
7. Blanchard O. *Macroeconomics*. Pearson, 2017.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining iqtisodiy islohotlar bo'yicha farmonlari va qarorlari.
9. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (CERR) tahliliy hisobotlari.
10. World Bank, *Global Economic Prospects*, 2023.